

శ్రీ.

శుభమస్తు.

ముత్తుకూరి గ్రామనివాసుండును పాకనాటి వంశస్థ
ుండును నగు మహారాజరాజశ్రీ కాకటూరి
పెంచలరెడ్డిగారిచే ప్రేరేపింపఁబడి
జన్మనాశకవినాయండను
శ్రీహరి నాయునిచే
విరచింపఁ
బడిన,

ఉమామహేశ్వరసంవాదము.

PRINTED BY N. RAMANUJACHARI AT THE
LAKSHMI PRESS,
NELLORE.

1911.

శ్రీరాముఁడు.

ఉమామహేశ్వర సంవాదము.

శా॥ శ్రీమత్తాటంకి ఘనాళి కొప్ప లలితస్వేతాక్ష
సన్నాళియుఁ । రమ్యాంచత్స్వరకుండలీయు
గళముఁగారాజిల్లుకాత్యాయని । ఖామారత్నము

నీవు నొక్కఁ సరళిగా భాసిల్లునెల్లప్పుడుగా ।
కామ్యార్థంబులు నిచ్చి బ్రోవు మము వేగ
నాగలింగేశ్వరా ॥

ఉ॥ శ్రీరమణీ మణీవిమల చిత్తసరోజ మిళింద
వల్లవీ । నీరజనీరజాక్ష భవనీరధితారణ తార
హారశృం । గార వచోవిహార విహగప్రభువా
హకృపాలవాల సం । సారదుహార్ణవోత్తరణ
పారసనాథ ముకుంద కేశవా ॥

క॥ శ్రీగణనాథుని పదములు । ప్రకటముగ మదిని
దలచి ప్రార్థన మొప్పగ । చేకొని కృతి చెప్పుట
కును । నీకరుణను దలచినాడ నిర్మలమతితో ॥

క॥ తలవాకిటను మెలంగెడు । పొలతుక పలుకుల
వెలంది పొలుపు దలిర్పగ । దలచెద గొలచెద
మదిలో । సలలితముగ బ్రోవవమ్మ చకోర
బొమ్మా ॥

పీఠిక.

శ్రీలఁజెన్నొందు ధాత్రీమండలంబు । చాలసప్త ద్వీప
సంయుతం బగుచు । నాసప్తద్వీపంబు లందున దనరు।
భాసురంబుగఁ గీర్తిబరగినయట్టి । పరగ జంబూద్వీపభారత
ఖండ । వర యాంధ్రదేశంబు నొప్పు సౌఖ్యముల । లవణ
సాగరతీరలక్ష్మీనివాస । భవనంబనంగ తత్ప్రాంత్యంబు
నందు । విలసిల్లు సంపదల్ విస్తారముగను । గలముఖు
పూరను గ్రామంబుగలదు । నాపురంబున చాల వర విచి
త్రములు । ఓపింపు చున్నట్టి దేవాలయములు । ప్రాకా
రగోపుర ప్రతతులుప్పొంగ । రాకాసుధాకర రవిదీప్తు
లొప్పు । బ్రహ్మతేజముగల బ్రాహ్మణోత్తములు । బ్ర
హ్మవిద్యలయందు ప్రబలినవారు । రణ విదక్షులైన
రాజబృందములు । ఘన కుబేరునివైన గణుతించనట్టి ।
వలనొప్పు గలిగిన వైశ్యవర్గములు । భూసురపదభక్తి
పొలుపొందగలిగి । నాసికేతరసచ్ఛూద్ర వర్గంబులమరె।
లోకతో నీపురి సొంపుగా నేలు । పాకనాటి కులాబ్ధి వర
పూర్ణసోము । డకలంకయశుడు యమ్మలకీర్తిఘనుడు ।
కాకటూరాన్వయ కార్యానుమోది । వరచామదలగోత్ర
వర్గపవిత్రు । అసమానతేజుడౌ రాఘవరెడ్డి । వసమించు

మంగమాంబను బెండ్లియాడి । వారిరువురు చాల వై
భవోన్నతుల । చారుసత్కీర్తుల చరియింపుచుండ । వారిన
జన్మించి వరకీర్తిగాంచి । ధారుణీసురులెల్ల ధర్మాత్ముడ
నగ పెంచలరెడ్డిన పెంపువహించి । అంచితంబుగ
గొల్వు నమరగూర్చుండి । పండిత గాయక భవ్య కవీంద్ర
కాండంబు సంతోషకలితమై మెరయ । బుధసాధుకోవిద
భూసురోత్తములు । నధికసౌఖ్యోన్నతి నాశీర్వదింప ।
నాయందు దయయుంచి నన్ను బిలపించి । తోయజదళ
నేత్ర దోర్బలగాత్ర । శ్రీపూరి వంశాబ్ధి కుముదబాంధ
వుడ । భావజసమతేజ భవ్యకలాప । శ్రీరామకవిపోష
శ్రితజనప్రేమ । సౌకుమార్య గుణాఢి సంవృద్ధికామ ।
బాగుగా ముకుమూరిపాలకుండైన । నాగేశ్వరస్వామికి
మర కామాక్షి । పేరసంవాదంబు పెంపుతోజెప్ప ।
తరయంగ నాచంద్ర తారార్కముగమా ॥

వ॥ అనిజెప్పినఁగా గర్పూర తాంబూలంబు బెట్టినఁగా
బట్టి అభ్యుదయ పరంపరాభివృద్ధిగా । పరమేశ్వరార్ప
ణంబుగా । నామొనర్పంబూనిన ఉమామహేశ్వర సం
వాదంబునకు గథాక్రమం బెట్టిదనిన ॥

వ॥ ఇట్లు కాటపికిఁబోయి మరల వచ్చిన నా గేశ్వరస్వామి నుద్దేశించి కామాక్షిదేవి చెలికత్తెతో నిట్లనియె॥

దరువు-హిందుస్తాని జుల్వ॥

తలుపుదియ్యవే చెలి। పలుక వేతలోదరీ। అలుక యానికలత జెంది వెలత వాకిలి మూయ్యనేమి॥ త॥ అ॥ తలుపుదియ్యనీశ్వరా। తగముపో మహేశ్వరా। వలపు సొలపుమాటలేల। తలపు లేని వమలిదేల॥త॥స్వా॥ వడలి కోవమేలనే। తడవు శేయుటేలనే। అనుగుదాటజాల కాల। వడిగ గడియ తేయుమోటు॥త॥అ॥ పరగముత్తుకూ రను। తడకు లెల్లవిన్నమా। సరసమెల్ల వినియు వారు పరిహసింతురేమొ కదవె॥ తలుపుదియ్యనీశ్వరా॥స్వా॥ ౧॥ మునువరాత్రి వేళ మరి వాకిటికివచ్చి। దలది దలది పేరబిలది బిలచి। నిలదియున్న నన్నునిరసించి వాకిలి। వేయుటేమొ చెప్పు వెలది వేగ॥ అనిన స్వామికి కామా క్షిదేవి ఇట్లనియె॥అ॥౧॥ ధరినదగనేత్రి యాతని నడత లెల్ల। తెలియవచ్చెను పొమ్మనితెలుపవమ్మ। కులటులము గాము వాకిటనిలది పిలువ దగను మాటలు మనకేలవర్లు మనవె॥ అనిన కామాక్షిదేవికి నాగేశ్వరుండిట్లనియె॥

దరువు-హిందుస్తాని గౌళా అట॥

ద్వారకవాటమాయెయ్యెనునె। తరుణీమణి భక్తుల బ్రోచుటకై। పిరుమదాల్పియున్నావాడా। వేరు శేయుట మేరకు ఇదివాదకు। భూరిగహనాంతరములను నే। చేరబోతి తదన్యమెరుగనూ॥ద్వా॥అ॥ ద్వారకవాటము దయ్యెననే। పరిహాసకమా భామానాతో। గురుతు లేని మాటలాడ। సరసమానులు గారనే। ఇదివేరనే। దాసు కొటపి కేగునను। యవ్వారు లభ్యముగాను చూడగ॥ ద్వా॥ప్వా॥ మరువా నాపై కినువా జేయ। తగునానన్ను యిగడూ బుచ్చ। మొగమాటమించుక లేదకు। నగు బాటకు। వ్యాగవిగోదార్థంబు నేగితి। జగతిపై నేనే మెరుంగను॥ద్వా॥అ॥ తరుణీ లేదాపురుషా లేదా। గురుతు లేని మరులూ యేదా। అరమరెందుకు పొమ్మనె। తేటెమ్మనే। ధరణిలో ముత్యహారిపట్టణ ధాముని సమయంబుగాదనే॥ద్వా॥ స్వామిసిపార్థం॥

చేడెరో నామాట చేకొన్నదెల్లెద। అగడేలజే శేమ అంబుజాక్షి। నగభేదదాతయు నఖిలదిక్పాలురు। శరణన్నవారల చేరబ్రోది। యాతుధానుల గూల్చ

యరుదెంచివారితో । ముష్టియుద్ధముచేసి మొనసిడస్సి।
వచ్చిననాతోడ వైరంబు బూనిటు వాద శేయుటదగునా।
యివరిదివిన్న సరిసరియన దగునా। మోదాము విడిచి
నాపై। ఖేదాము బూని నీవీ। వాదముశేయుటది వ
నితా సజ్జనులతోటి ॥ వాదా శేయుటాదగునా ॥ అమ్మ
వారిట్లనియె ॥గీ॥ వేసములు బూని బాసలు వేగ నేర్చి। జర
గమరిగెడువారల దేవుడనుచు పూజజేశెటివారల పుణ్య
మేమి। జెప్పగావచ్చు తల్ఫలసిద్ధి యంతో ॥ అనపరమే
శ్వరికి పరమేశ్వరుం డిట్లనియె ॥గీ॥ సిద్ధియని పూజజేసిన
సిద్ధమగును సిద్ధిలేకున్న వారికబద్ధమగును । సిద్ధి సిద్ధంబు
నివిరించు సిద్ధులకును । గాక నితరుల కబ్బునాకంబుకంఠీ
॥అ॥ శ్లో॥ నీచాః కలహమిచ్ఛంతి। సంధిమిచ్ఛంతి సాధవః।
అనున్యాయంబున మోదంబువిడనాడి। ఖేదంబుబూని
వాదంబుఘటించి। క్రోధంబుజెంచి । నన్నునిరసించి
కాంతారంబు ప్రవేసించి। మునిపత్నులగాంచి। వారి
తో సరససల్లాపంబులాడి। మరలవచ్చిన వారితోటి
మాటలుచాలుపొమ్మనవె ॥స్వా॥క॥ దినమును వారముతే
కను కనకాంగి తలుపుముట్ట్యా కారణమేమో। ఘనముగ
జెప్పిన దెప్పెద। అనుమానము మానుమింక అంబుజనేత్రీ॥
స్వామివారి వ్యాక్యం ॥

దరువు-హిందుస్థాని-గౌళ రూపకం.

స్వా॥ ముద్దుగుమ్మ నాపై ఇంతపద్దు శేయకే, ము
ద్దుబెట్టి రతుల వేలు మోడి శేయకె ॥ము॥అ॥ ముద్దులయ్య
మోడి శేయమేరగాదయా॥ సుద్దు లెల్ల మానియిచట।
నిలవ తగదయా ॥ము॥ స్వా॥ నేరు శేయమేరగాదు సా
రసనయనా। తరు దేలియాకిటుబ బలుక నేరమేమిక
॥ము॥అ॥ కృతివాసకోరదికోరెక కోరిన ఫలమా।
ముత్తుకూరి పట్టనేశ మోసము దగున ॥ము॥ అమ్మవారి
కందార్థము॥ నమవిడవాడియు వనికిని ఘనముగ వేంచేసి
మానికాంతలతోడగా బెనగిన కన్నుల నిద్దుల। కనువను
చుండుటకు చాలా కారణమేమీ। దాచక నాతో దెల్పు
ముస్వామీ। సురత కేళిని నీవు చిక్కకయున్నను।
యురమునగురుకుచ గుర్తులుగనుపడ॥ కారాడమే మో
॥స్వా॥ తరుణిమృగముల వెంటను। బసువదిబను దెంచు వేళ
బాణపు గుర్తుల్।కురుకుచ గుర్తులు గావిక। వరిహాసక
మేలనాతో పర్వేందువదన। పలుకవె వేగ వరకుండ.
రదన। సంకటమునుదీర్చి, వంకకు నను జేర్చి। పొంక
ముతో ముద్దుబెట్టి పాలించవె। పర్వేందువదనా ॥అ॥
దిస్వ॥ యిదియేమి పాగ్రేశ యింతయాగడము। ఇదివర

కలుగను యీపవిత్రంబు । తనమనమునకిగి దేవుడనని లేని । జనవశీకరుడవైనాగములయందు । కోవెలలేరగ ...ములు గాంగ । భాపించిపులితోలు బాగుగాదాల్చి । నైరించ విభూతిమెండుగా బూసి । పునుకను ధరియించి బుసలొందిమింది । బాములనాముల బట్టిమెడ జుట్టి । సాములమనుచు వేసంబులుబూని । గళమందు విషముంచు గిరిపై చెన్నలర । శూలంబు ధరియించి సొంపు చూపింప । రుద్రభూములయందు రూఢిగాబండి । భద్రి కృతనప్పింత పనుడవై తిరిగి । వచ్చినవారికి వాకిలిదియ్య వచ్చియున్నాను వలదు బొమ్మనవే ॥ అనిన కామాక్షి ॥ కి నా గేశ్వరుండిట్లనియె ॥

దరువు - కామాచి - అట॥

సా॥ యింతో సాహసురాలవె । కామాక్షి నీవు
యిం॥ మంతమైనకరుణలేక । రంతుశేయ । పంతమటనె॥
యిం॥అ॥ యింతో సాహాసుడవయా । నాగేశ్వర ॥
కాంతారమునకేగి కాంతలకూడివస్తివి ॥యిం॥అ॥గీ॥
వాలు నీరాయభారంబు సరసమెల్ల । మొచటి కరుదెం
దినట్టి యావివరమెల్ల । దాచకను నాతోదెల్పిన తథ్య

ముగను । కౌగిలిచ్చెద గలికేళి గలయుదాము ॥ అనిన
అమ్మవారికి స్వామియిట్లనియె ॥

జావళి-నాదనామక్రియ-ఆది.

కోపగించి నాపై కోపము సేయుదు ; వాకిలిదియ్యవె
గౌరి । తెల వాకిలిదియ్యవె గౌరి ॥అ॥ కోపలాంగనా కోపం
బెంచుకు । వాకిలిదియ్యనుసామీ ॥గల॥ స్వా॥ ముద్దుగుమ్మ
కి నిద్దపుచెక్కిలి ముద్దాడనియ్యవె భామా । నను నీవక్షకి
చేర్పవె రామా ॥అ॥ ముద్దులయ్య నీముద్దులు చవిగొన
ముద్దుగుమ్మలెవరయ్య । యింతపద్దు సేయతగదయ్య ॥స్వా॥
కుటిలాలకినీ భటువగు గుబ్బలు బట్టనియ్యవె భామా ।
నాపైవద్దేటికి గుణధామా ॥అ॥ గోరి దారుకా వనము జేరి
ముని । భామలజెందిననేడు । సమకూరును ఫలమటు
జూడు ॥స్వా॥ కువలయాక్షి ముతుకూరను వెలసిన ।
నాగేశ్వరుడను భామ । నాపై చలము సేయకే రామ ॥అ॥గ॥
తమ్మువిడనాడి దారుకావనముజేరి । మానిచేడెలతోరతి
మరగి మరగి । వచ్చుసమయంబులో నీదు । నెత్తిపైన
కాంత నెక్కించుకొనివస్తివి గరళకంఠా ॥స్వా॥గి వినుము
కల్యాణి దెప్పెద విశదముగను । నన్నుగొనియాడి వేదయా

నతికిమెచ్చి । నీకుదాస్యంబు కోరదు నే నిటమువెస్తి । పర
మపావని జాహ్నవిపాపధ్వంసి॥అ॥ అహాహా నీమాటలెల్ల
యాశ్చర్యమాయె । బోంకులకు పుట్టినీ మేము బోయిబట్ట
కాదవని లోకులనుమాట గవ్యమాయె । దష్టహత్యంబు
రితి జెప్పదగునా॥ప్వా॥క॥ మేము పుసలక్రింద్రైనను । పారా
వారంబులింక బారిన వెనుకగా । ధారుణి ద్విరదిరిగిన ।
నారినాశ దష్టహత్య మాపుమనటవే ॥అ॥వ॥ నీవు
మహామునీశ్వరుండవు । ఆదిమధ్యాంతరహితుండవు ।
బుగాత్రపుమహుండవు । సృష్టిస్థితిలయకారణుండవు ।
బ్రహ్మ విష్ణు శివాత్మకుండవు గావున నజ్ఞానకృతంబు
గా । నే నాడు మాటలు మనంబున గమనించక । నచే
యునను పాపంబు దరిచేరనీయక । నాయందు కరుణా
కటాక్ష వీక్షణంబుంచి । నేనెన్ని గోప్యంబులైన । మా
గంగామునలదు గాని । శైలపుత్రిని యడిగిన । గిరిజను గిరీశా
నసంతసిల్లదిరయ ॥

అ॥ యాల॥ దేవా దేవాదిదేవ నిన్ను ధ్యానించి అడి
గడిగాని । కేవల చిన్మయ దేవరయ్యా । కైలాసనిల
యా । కేవల చిన్మయదేవరయ్యా ॥ప్వా॥ యవ్వారి కె
న్నాడు గలదు । యతీశ్వరా నీవ్వగునాన్మదు మున్ప్వరం

మనవ్పుచున్నారు॥ కామాక్షిదేవి ॥ము॥అ॥ ఇందువె
న్నెల బట్టబయట పండియుండెబాలుడెవఁడో । మెండుగ
నాకెరుగ బలుకుము కైలాసవాసా ॥పండి॥ప్వా॥ కపట
నాటకసూత్రధారుడాటలాడి అలసిసొలసి । బోటిరో
పవళించి యున్నాడు ॥ కామాక్షిదేవి ॥బో॥అ॥ అంద
మైనమేడలోన । సుందరముగ ఘంటానాదం । అంద
పొంది బలుకుచున్నది ॥ కైలాసవాసా॥ప్వా॥ పంచ
వింశతి తత్వమందు । యొందిచూచి ప్రణవాక్షరము
మిందిమించి బలుకుచున్నది కా॥మిం॥అ॥ సత్తుచిత్తా నటు.
వంటికో హత్తుకొని నాకు దెలుపు । ముదుతూరి పట్టిశ్వ
ర॥ కైలాసనిలయా॥

పరగసింహమునైనను బట్టవచ్చు । పెద్దపులికోరనైనను
బెరకవచ్చు । మిందివహ్నినైనను మ్రింగవచ్చు । స్త్రీ
లనమ్ముటసాధ్యంబుసిద్ధమంత్రు॥

ఉ॥ప్వా॥ కులుకుమిటారి ముద్దుకుచకుంభ జగత్రయ
మంమజాడసీ । పలుకులసాటబోల్చమను బారికికంబులు
పెట్టుచేరెనా । వలపుమదర్పి బోవగదవె పదవె యుద
యూనదివ్యపతి ॥వు॥అ॥ స్వామి పరిహాసనామనపి శో

లిము తోడను చిత్తగింపుమా । భామలతోటి కొటమును బాపనుటంచని బలుశాస్త్రముల్ । వేమరు జెప్పగా వినవె వైరివిగావు మహామహుండవె । తామరపాత్ర నీద మనె తత్వము నాకెరిగించి గావవే ॥

ద్వి॥ వినుము వాగేశ్వర విన్నపంబొకటి । అనవంసిన మాటలంటినిగాని । నీమహామహిమయు నీప్రభావంబు । కామించి చెప్పను గశ్వరియుండు । నలవియొసురముని వా ధులనైన । అలవాడుగోపించి అంధకాసురుని । మదమడం చినయట్టి మాన్యుండవీవు । సదమలచరిత నీసాహసంబు నకు నసురులు సురులును నలవియేనిలువ । వసగల్గు దేహముల్ బ్రబలెను రెండు । జీవంబునొకటే చెలు వారజూడ ॥ యేవిధంబున నన్ను వేరు శేయుకము । ప్రణ యకలహముమాని ప్రేమతో మనము । మునుకొని గెలు లను ముదముతో బెనగి । మురుహరి భక్తుల మునుకొని బ్రోవు । పతితపావనమూర్తి పన్నగభూషా ॥

వ॥ అనియిట్లుసరససల్లాపంబు లాడుచు వద్దికేతెంచి, ముద్దయంగూడి గద్దియమీద గూర్చున్న ఉమామహేశ్వరు లంగాంచి కొంతమంది విప్రకాంతలు మంగళహారతు లిచ్చి రెట్లనిన ॥

మంగళహారతి-బిలహరి రాగం-ఆది॥

హారతియని పాడరే నో నారీమణి గౌరీశునకు ॥ భారతిసంశేవ్యునకు । భూరిజనభక్తరక్షణ భాసిహాసునకు ॥హార॥ మేరుమందర ధైర్యాహాను రాజితనగ విహారునకు । కూరిరదైత్య విదారునకు । మారకోటిసుందరునకు । మానిహృన్నివాసునకు ॥హార॥ పాతక విదూరునకు, భక్తజనావరిపాలునకు శ్రీపెరభూదివాసునకు ఖ్యాతిగనెలకొన్న ముక్తకాంతి పట్టణేశునకు ॥హారతియని పాడరే నో నారీమణి గౌరీశునకు ॥

వ॥ అనిఇట్లు కామాక్షీదేవి, మాయా ముహంబు విడచి । నిర్గుణచిత్తయై । మహాసుఖావుండని । చినకునంబున నెరింగి । వినయ విధేయంబున గొనియాడె । మోపిపీడి హంసతూలికాతల్పంబున । సరస సల్లాపంబు లాడుచు సుఖంబుండిరంత ॥

గద్య॥ ఇది కౌండిన్యగోత్ర పవిత్రుండును । విద్వాంసా పేరయమంత్రిపుత్రుండును । అశ్వేల వంశపావనుండును । కోవూరివంశవయ్యపాగావారసుధాకరుండును । బ్రహ్మతేజుండును । నను కామాక్షదేవి కృపింపబ

ఒడిన వుమామహేశ్వర సంవాదంబును । వులూదిపరిణయంబును । గయోపాఖ్యానంబును । శాకుంతలపరిణయంబును । లక్ష్మణపరిణయంబును । రుక్మిణీపరిణయంబును । సిగ్గాణంబు లైసర్వంబును సంపూర్ణం. శ్రీమంగళ మహా శ్రీ. శ్రీ. జేయును శ్రీ.శ్రీ.శ్రీ.శ్రీ.శ్రీ.

10540